

2020 / Vol:6, Issue:28 / pp.1120-1137

REVIEW ARTICLE

Arrival Date : 01.06.2020

Published Date : 21.07.2020

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.363>

Reference : Yalçın, İ. & Yazar, T. (2020). "Bilişim Çağı Afiş Tasarımlarında Dijital Fotoğraf Kullanımı", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(28):1120-1137

BİLİŞİM ÇAĞI AFİŞ TASARIMLARINDA DİJİTAL FOTOĞRAF KULLANIMI

Using Digital Photography In Information Age Poster Designs

İbrahim YALÇIN

Uzman, Milli Eğitim Bakanlığı, Yozgat/TÜRKİYE

Doç. Dr. Tarık YAZAR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü, Samsun/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5208-825X>

ÖZET

Bilişim kavramı, Bilginin özellikle elektronik cihazlar aracılığıyla toplanması ve işlenmesi bilgisi, enformatik, ifadeleriyle açıklanmaktadır. Enformatik kavramı, işe yarar bilginin, nasıl üretildiği, işlendiği, sınıflandırıldığı, depolandığı, iletildiği, kullanıldığı ve diğer bilgi kümeleriyle nasıl örgütlendirildiği ile ilgili bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Bilişim Çağı'nı, bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin, toplumsal, ekonomik ve bilimsel alanlara ve bu alanların yönelimlerine doğrudan etki ettiği ve giderek ağ toplumunun ortaya çıktığı döneme verilen isim olarak değerlendirebiliriz. Burada ifade edilen ağ toplumu, internetin insanların hayatlarına girmesiyle birlikte işe yarayan, kullanılabilir, değerli bilgiye daha kolay ulaşabilme imkanı sağlayan bilişim teknolojileri ve dijital teknoloji araç-gereç ve makinelerini etkili kullanan toplum yapısı şeklinde açıklanabilir.

Dijital fotoğraf günümüzde afiş tasarımlarının taşıdığı mesajı doğrudan halka iletme aşamasında grafik tasarımcıların en fazla kullandığı görsel iletişim materyallerindendir. Dijitalleşmenin yoğun yaşandığı çağımızda bu süreçten faydalanan sayısal fotoğraf, gerek hızlı üretimi, gerekse afiş tasarımlarında sunduğu kolaylıklar bakımından tasarımcılar tarafından çok ilgi görmektedir. Geçmişte üretimi birçok zorlu aşamalardan sonra gerçekleştirilebilen fotoğraf, artık gelişmiş sayısal sisteme sahip fotoğraf makineleri ile hızlı çekilebilmekte, doğrudan veya dolaylı olarak afiş tasarımlarının görsel sisteminde yer alabilmektedir. Günümüzde fotoğraflar bilgisayar ortamında gelişmiş grafik tasarım programlarıyla belirlenen amaç doğrultusunda şekillendirilebilmektedir. Günlük yaşam içerisinde insanların dikkatlerini çekebilecek fotoğraflarla bilişim çağı afiş tasarımları oluşturulabilmektedir. Bu afiş tasarımları sosyal medyada, sanal ortamda insanları daha fazla etkileyebilmektedir. Afiş tasarımlarında dijital fotoğrafın gücü kullanılarak bilişim çağının bilgi süreçleri görsel bir sistem üzerinden en kısa sürede, doğrudan ve etkili şekilde kitlelere aktarılabilir. Dijital fotoğrafların üretimi, afiş tasarımlarında kullanılması, fiziki ya da sanal dünyada sunulması, bilişim çağındaki teknolojik gelişmelerle çok kısa sürede olup bitmektedir. Bu durum bizlere afiş tasarımlarında kullanılan fotoğrafların insanlar üzerindeki görsel gücünün geçmiş dönemlerde olduğu gibi bilişim çağında da etkisinin devam ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmada, bilişim çağı afiş tasarımlarındaki dijital teknoloji ve fotoğraf etkileşimi değerlendirilmiş ve dijital fotoğrafların afiş tasarımlarında kullanım durumu irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilişim, Bilişim Çağı, Afiş Tasarımı, Dijital Fotoğraf.

ABSTRACT

The concept of informatics is explained with the information, informatics, expressions, especially the collection and processing of information through electronic devices. The concept of informatics is considered as a concept of how useful information is produced, processed, classified, stored, transmitted, used, and how it is organized with other sets of information. We can consider the Age of Information as the name given to the period in which the developments in information and communication technologies directly affect the social, economic and scientific fields and the orientations of these fields and gradually the network society emerged. The network society expressed here can be explained in the form of a society structure that uses information technologies and digital technology tools and machines that work with the internet's people's lives, which can be used and provide easy access to valuable information.

Digital photography is one of the most used visual communication materials used by graphic designers in the process of conveying the message carried by poster designs directly to the public. In this age of digitalization, digital photography, which makes use of this process, attracts a lot of attention from designers in terms of both its fast production and the convenience it offers in poster designs. The photography, which could be produced after many difficult stages in the past, can now be taken quickly with cameras with advanced digital systems, and can be directly or indirectly included in the visual system of poster designs. Today, photos can be shaped in line with the purpose determined by advanced graphic design programs in computer environment. Information age poster designs can be created with photographs that can attract people's attention in daily life. These poster designs can affect people more in social

media and in virtual environment. By using the power of digital photography in poster designs, information processes of the information age can be transferred to the masses in a short time, directly and effectively, via a visual system. The production of digital photographs, their use in poster designs, their presentation in the physical or virtual world ends in a very short time with technological developments in the information age. This situation shows us that the visual power of photographs used in poster designs on people continues to have an impact in the informatics age as in the past. In this context, digital technology and photo interaction in information age poster designs were evaluated and the usage status of digital photos in poster designs was examined.

Keywords: Informatics, Information Age, Poster Design, Digital Photograph.

1. GİRİŞ

Bilişim çağı, bilginin toplum tarafından, özellikle internete uyumlu sayısal araç-gereç veya makineler aracılığıyla etkili biçimde kullanıldığı çağa denir diyebiliriz. Günlük hayatın baş döndürücü hızına ayak uydurmaya çalışan insanlar, işlerine yarayan birçok bilgiye dijital teknoloji araç-gereçlerinin de yardımıyla kısa sürede ulaşabilmekte ve bu bilgileri hayatlarını idame ettirmek üzere kullanabilmektedir. Bilgiye ulaşmanın teknolojinin gelişimiyle orantılı olduğu günümüz dünyasında insanlar zaman kaybı yaşamak istememektedirler. Durup okumak ya da birilerinden dinlemek yerine bilgiyi doğrudan görerek tecrübe etmek istemektedirler. Dolayısıyla sürekli görsel nitelikli araçlara ya da materyallere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durum icadından beri hemen her dönemde teknolojiye ayak uydurabilen, başlı başına görsel bir ifade dili olarak birçok alanda sıkça kullanılan fotoğraftan bilişim çağında da etkin biçimde faydalanılması gerektiğini göstermektedir.

İcadından itibaren her dönemde varlığını koruyan ve insanlarla anlamsal, algısal ve duygusal boyutta kısa sürede iletişime geçebilen fotoğraf, üretimsel ve tasarımsal boyutta da çağımızın büyük gelişmelerinden biri olan dijitalleşme sürecinden aktif biçimde faydalanarak dijital fotoğraf unvanını almıştır. Kitle iletişim materyallerinin görsel şölenlere dönüşmesinde oldukça etkili olan dijital fotoğraflar, tasarlanmaya da son derece elverişli araçlardır. Bu anlamda tasarımcısının bilgi, tecrübe ve kabiliyetini yansıtan, yine bilişim çağının dijital alemine kolayca uyum sağlamış bir başka iletişim aracı olan afişin tasarım aşamalarında da yoğun olarak kullanılmaktadır. Gerek fiziksel anlamda alt geçitlerde, duraklarda, billboardlarda, sinema salonlarında, metro istasyonlarında, gerekse sanal ortamda internet sitelerinde ya da telefon ekranlarında kısaca insanın olduğu ve ulaşabileceği her yer ve mekanda sık sık karşılaştığımız afişler, dijital fotoğraflarla birlikte görsel iletişimi gücünü artırarak bilişim çağında da kitlelerle buluşmaya devam etmektedir.

2. BİLİŞİM KAVRAMI VE BİLİŞİM ÇAĞI

Başlangıçta “veri işleme” şeklinde ortaya çıkan bilişim, daha sonra bilişim teknolojilerinin yaygınlaşması ile gelişmiştir. **Bilişim; temel olarak hesaplama ve bilginin teorik altyapısı olarak değerlendirilebilir.** Bilişim kavramı, Ahmet Doğan’ın, “Büyük Türkçe Sözlük” adlı kitabında “Bilginin özellikle elektronik cihazlar aracılığıyla toplanması ve işlenmesi bilgisi, enformatik” (2013: 170) ifadeleriyle açıklanmaktadır. Bahsi geçen “Enformatik” günümüzde, genel anlamda “Bilişim” kavramına eşdeğer kullanılmakla beraber, işe yarar bilginin, nasıl üretildiği, işlendiği, sınıflandırıldığı, depolandığı, iletilmesi, kullanıldığı ve diğer bilgi kümeleriyle nasıl örgütlendirildiği ile ilgili bir kavram ve aynı zamanda bu alanda araştırmalar yapan bir bilim dalıdır.

“Bilişim Çağı”nı, bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin, toplumsal, ekonomik ve bilimsel alanlara ve bu alanların yönelimlerine doğrudan etki ettiği ve giderek ağ toplumunun ortaya çıktığı döneme verilen isimdir şeklinde tanımlayabiliriz” (Yalçın, 2015: 13). Bahsedilen ağ toplumu ise, internetin insanların hayatlarına girmesiyle birlikte işe yarayan, kullanılabilir, değerli bilgiye daha kolay ulaşabilme imkanı sağlayan bilişim teknolojileri ve dijital teknoloji araç-gereç ve makinelerini etkili kullanan toplum yapısı şeklinde açıklanabilir.

Günümüzde son derece gelişmiş olan dijital teknoloji araç-gereç ve makineleri, bilgiyi daha kolay edinme noktasında insanlara belli oranda konfor sağlamakla birlikte, emek verilmeden elde edilen bilginin niteliğinin zaman zaman sorgulanmasına sebep olmaktadır. Ancak, hemen her insan tarafından, internetin olduğu akla gelebilecek her yer ve mekanda rahatlıkla taşınabilen ve

kullanılabilen bu araç-gereçler sayesinde, birkaç tuşla, birkaç saniyede, sanal bir dünyadan kolayca bilgi edinilebilmekte, birkaç dakika içerisinde işlenip dünyanın diğer ucuna gönderilebilmektedir. Dolayısıyla birçoğu dijital aksamlara sahip olan bu araç-gereç ve makinelerin internetle birlikte kullanılması sonucunda ortaya çıkan sanal mekanizmaya ve elde edilen belli oranda değerli, işlenmiş bilgi sistemlerinin tümüne “Bilişim Sistemleri”, bunların etkin kullanıldığı çağa da “Bilişim Çağı” adı verilmektedir.

3. TEKNOLOJİ VE BİLİŞİM ÇAĞI İLİŞKİSİ

İnsanoğlu, birkaç bin yıl önce ilk olarak temel ihtiyaçlarını karşılamış ve hayatta kalmayı başarmıştır. Daha sonra ateşi bulmuş, tekerleği icat etmiş, yazıyı bulmuş, parşömeni icat etmiştir. Sürekli bir arayış ve gelişim içerisinde olmuştur. Ta ki insanlık adına bir dönüm noktası olan makineyi icat edene kadar... Makinenin icadı ile insan hayatı farklı bir yönde seyretmeye başlamıştır. Makinelerin bir araya gelmesiyle sanayi ve seri üretim kavramları ortaya çıkmış, bu durum günlük hayatta giderek çok daha fazla ürün ve çok daha az iş gücü gerçeğini doğurmuştur. El yordamıyla uzun zaman alan ve yoğun emek isteyen işler, tasarlanan araç-gereç ve makineler aracılığıyla hem daha kısa sürede bitirilmeye, hem de daha seri şekilde yapılmaya başlanmıştır. Bulunduğu dönemi etkisi altına alan bu makineleşme süreci daha kapsamlı ve yeni bir kavram olan “Teknoloji” kavramını ortaya çıkarmıştır. “Teknoloji özellikle 20. yüzyılda Avrupa’da başlayan ve tüm dünyaya yayılan bir sözcüktür. İnsanın tarih boyunca manuel olarak yaptığı birçok işi araç-gereç ve makineler yardımıyla yapmaya başlaması 20. yüzyıla rastlamaktadır” (Tepecik, 2002: 12-13). Buhar teknolojisiyle çalışan makineler, fosil yakıt teknolojisine uygun motorlar, elektrik teknolojisiyle çalışan araç-gereçler... Kısaca hemen her yeni araç-gereç ya da makineye etki eden teknoloji, sürekli önüne geçen unvanlarla anılmıştır. Sayısal bir sistemi bünyesinde barındıran bilgisayarın icadı ve üretime aktif biçimde dahil edilmesiyle teknoloji kavramı bu kez de “dijital” unvanını alarak “Dijital (Sayısal) Teknoloji” olarak karşımıza çıkmıştır. Sonraki süreçte ise internetin icat edilmesi ve bu icadın dijital teknoloji araç-gereçleriyle kullanılmaya başlanması sonucunda, sürekli bilgiye ihtiyaç duyan sanal bir dünyanın varlığı, “Bilişim Teknolojileri” kavramını ortaya çıkarmıştır.

Günümüzde birbirleri ile sıkça karıştırılan “Dijital Teknoloji”, “Bilişim Teknolojileri” ve “Bilişim Çağı” kavramlarını ayırt edici yönleri ile tekrar tanımlayacak olursak, insanların ihtiyaç duyduğu bilgiyi etkili, değerli ve çabuk ulaşılabilir kılan ya da ulaşılması zor bir kavram olmaktan çıkaran ve çalışma prensipleri sayısal verilerden oluşan araç-gereç, makine ve sistemler bütününe dijital teknoloji denilmektedir. Dijital teknolojinin, ağsal yapının gelişimini de kullanarak merkeze aldığı işe yarar bilgiyi, elektronik aksamlar ve sayısal verilerin görülebildiği ekranlar aracılığıyla daha verimli ve kullanılabilir hale getirmesine “Bilişim Teknolojileri”, bu teknolojilerin sıklıkla kullanıldığı döneme ise “Bilişim Çağı” adı verilmektedir.

Dijital teknolojinin en önemli ürünlerinden olan bilgisayar, çağımızda günlük hayatın vazgeçilmez araçlarından biri olmuştur. Savunma sanayi, haberleşme ve iletişim, ulaşım, ticaret ve bankacılık gibi hemen her alana girmiş ve sektörlerin günlük ihtiyaçlarını karşılama noktasında en büyük yardımcılarından biri olmuştur. Depolama, hesaplama, kaydetme, veri hazırlama ve aktarma gibi sayılabilecek daha birçok çalışma artık bilgisayar aracılığıyla kolayca yapılmakta ve günlük işleyiş içerisinde sıkça kullanılmaktadır. Bilgisayarın bilgi ve iletişim noktasında etki alanını bu denli genişletmesi ve çalışma hayatında bu kadar etkili olmasının en önemli sebebi internetin varlığı ve hemen her sektörde kullanım kolaylığı sağlamasıdır. Keşfinden sonra özellikle son 40-45 yıllık dönemde internet öylesine gelişim sağlamıştır ki kullanım alanı sadece iş hayatı ile sınırlı kalmamış, hemen her haneye girmiş, her bireye ulaşmayı başarmış ve insanların günlük hayatlarının bağımlılık noktasında önemli bir parçası haline gelmiştir.

Tıpkı bilgisayar gibi taşınabilir nitelikteki birçok dijital teknoloji ürünü, bilişim çağının merkeze aldığı ve bilişim teknolojilerinin varlık sebebini oluşturan nitelikli bilgiyi, günlük hayatta etkili şekilde kullanılabilir kılmaktadır. Bu ürünler insanlar tarafından fazlaca benimsenmekte, hatta

birçoğu taşıdığı sayısal veri sistemi ve belli oranda kullanabildiği hafızası sayesinde artık “akıllı“ ibaresi ile tanımlanmaktadır. Akıllı ev, akıllı fırın, akıllı süpürge, akıllı su sayacı, akıllı (yeni nesil) kol saati, akıllı telefon... Bazıları internet kullanımında o kadar gelişmiş vaziyettedir ki, insanlar bazen oturduğu yerden kalkmadan neredeyse günlük tüm ihtiyaçlarını bu araçlar aracılığıyla karşılayabilmektedir. Örneğin cep telefonları günümüzde taşınabilirliği, kullanım alanının genişliği ve internet kullanımına yatkınlığı ile insanların neredeyse temel ihtiyaç maddesi gibi algılandıkları önemli bir dijital teknoloji ürünüdür. Yaygın kitabında cep telefonlarının kullanım özellikleri ve etki alanlarının bazılarında şöyle bahseder; “Cep telefonları bugün bilgisayar ve televizyon pazarlarına el attı. Dünyada yaklaşık 4,5 milyar cep telefonu var ve bunların son nesilleri multimedya olarak hizmet veriyor” (2010: 43-44). Yani cep telefonu unvanını taşıdığı şekilde sadece cepte taşınabilen bir nesne olmaktan çoktan çıkmış, televizyon, bilgisayar, fotoğraf makinesi, hesap makinesi, el feneri gibi araç-gereç ve makinelerin görevlerini yapar olmuş, internet sayesinde de bankacılık, ulaşım, medya, turizm gibi sayılabilecek daha birçok sektörün etki alanına girmiştir.

4. DİJİTAL TEKNOLOJİ VE FOTOĞRAF ETKİLEŞİMİ

Dijital teknoloji, sayısal bir sisteme sahip olan ve hemen her işlemin ekranlar aracılığıyla görülebildiği her türlü elektronik araç-gereç ve makineler olarak tanımlanabilir. Örneğin LCD televizyon, CNC torna makineleri, tabletler, tansiyon ölçer, navigasyon cihazı, akıllı saatler, kameralar, derece ölçer, elektronik hız göstergeleri vb. araç-gereç ve makineler bunlardan bazılarıdır. Günlük hayatı kolaylaştırıcı özelliğe sahip olan bu teknolojik araç-gereçler aracılığıyla birçok işimizi çok çaba sarf etmeden ya da çok zaman kaybetmeden kolayca yapabilmekteyiz. Daha önce yarı zamanlı insan gücü ile çalışan ve basit mekanizmalara sahip olan teknolojik araç-gereç ve makineler, şimdi işleyişlerinin ve çalışma prensiplerinin değişmesiyle -kısaca dijitalleşmeleriyle, daha minimal boyutlara ve daha karmaşık kullanım özelliklerine sahip olabilmektedirler. Dolayısıyla bu araç-gereç ve makinelerin kullanım kolaylığı, uzmanlık gerektiren mekanizmalarının temel prensiplerinin algılanması yerine, gelişmiş elektronik bir ekran ve orada akan anlaşılabilir bilgiler ile sağlanmaktadır.

İçerisinde bulunduğumuz çağa kolaylıkla ayak uydurabilen, gerek üretimi, gerek taşınabilirliği, gerekse diğer teknolojik makineler ve programlar aracılığıyla işlenebilirliği yönünden oldukça etkili bir görsel iletişim materyali olan fotoğraf, dijitalleşme sürecinde kendine yer edinebilmiş ve bu süreçten yeterince yararlanabilmiştir. Geçmişten günümüze fotoğrafın üretiminde kullanılan makinelerin mekanizmalarında devrimsel nitelikte değişimler meydana gelmiştir. Manuel (el yordamıyla) ve oldukça basit bir işleyişe sahip olan makinelerden, sayısal ve daha karmaşık sistemi olan makinelere keskin bir geçiş yaşanmıştır. Dolayısıyla fotoğrafın üretim sürecinde, uygun ışıkta çekiminden, karanlık odada makaraya sarılmasına, kimyasal banyosundan, agrandizör’de kâğıda basılmasına kadar çok emek isteyen ve telifisi mümkün olmayan aşamaların yerine, artık yeni nesil makinelerle, otomatik ayarlar kullanılarak ya da sayısal veriler girilerek, çekim sonrası elektronik bir ekrandan bakılıp, başarılı bir çekim olmaması durumunda telafi çekimleri yapılabilen dijital (sayısal) fotoğraflara geçiş yapılmıştır.

Sayısal fotoğrafçılık (Digital photography), nesnelerin görüntülerini oluşturmak için sayısal teknolojinin kullanıldığı bir fotoğrafçılık tarzıdır. Sayısal teknolojinin gelişimine kadar fotoğrafçılıkta görüntülerin karta basılması için kimyasal işlemlere ihtiyaç duyulan fotoğraf filmi kullanılmaktaydı. Aksine sayısal görüntü (digital image) kimyasal işleme gerek olmaksızın tamamen sayısal teknoloji ve bilgisayar kullanılarak görüntülenebilir, basılabilir, işlenebilir, taşınabilir, ya da arşivlenebilir (İşlek, 2009: 99).

Günümüzde sıradan vatandaştan, bankacısına, medya mensubundan, sağlık çalışanına, politikacısından, tasarımcısına hemen herkes, dijital teknoloji araçları veya dijital yöntem ve teknikleri kullanarak işlerini kolayca halledebilmektedir. Bilgisayar teknolojisinin gelişerek insanlara daha güçlü, daha hızlı ve çok daha kapasiteli makineler sunması, dijital ortamda üretilen oyun ya da programların çeşitliliğinin de artmasını sağlamaktadır. Örneğin dijital bir araç olan bilgisayarda,

dijital fotoğraf makinesi ile çekilen ve harici belleklerle taşınıp yüklenen dijital fotoğrafın, yine dijital bir programla işlenip etkili ve istenilen doğrultuda kullanılabilir hale getirilmesi süreci tamamen sayısal işlemler bütünüdür. Bugün bu süreçler insanlar tarafından benimsenmiş hatta kültür haline gelmiştir. Öyle ki dijital yollarla elde edilen ürün ya da görsellere, dijital eleştiriler getirilebilmekte, eğitimini almamış insanlar bile yol kenarında durup özçekim yapıp anında telefonlarındaki dijital programlarla fotoğrafı işleyip kendi tasarımını oluşturabilmektedirler.

Sanatçısının kimliğini yansıtan, hatta bir nevi imzasını taşıyan fotoğraf, görsel bir ifade biçimi olarak günümüzde tasarlanan birçok iletişim materyalinde sıklıkla kullanılmaktadır. Üretim süreci eskiye nazaran çok daha pratik ve hızlı olan fotoğraf, bu konforu sayısal bir mekanizmaya sahip olan fotoğraf makinelerine ve sürekli gelişen dijital aksamalarına borçludur. Üretim sürecinin kolaylığının yanı sıra, depolanıp aktarılması da eskiye oranla çok daha çabuk yapılabilmektedir. Bilgisayar ortamına rahatlıkla adapte olabilen fotoğraf, birçok uyumlu grafik tasarım programlarıyla işlenebilmekte, düzenlenebilmekte ve tasarlanarak birçok grafiksel materyalde etkili bir şekilde kullanılabilir. Bu noktada dijital bir teknoloji ürünü olan bilgisayarların içerisinde, yine dijital bir işleyişe sahip grafik tasarım programlarının işlevselliği üzerinde durmak gerekmektedir. Kendi bünyelerinde taşıdıkları özelliklerle fotoğraf üzerinde birçok teknik işleme izin verip, grafik tasarım materyallerinin kimlik kazanmasına doğrudan katkıda bulunmaktadır.

Grafik tasarım alanının, materyal tasarımı (afiş, kitap kapağı, araç giydirme, ambalaj tasarımı vs.) sürecinde sıkça kullandığı Color Studio, Aldus Super Paint, Corel Paintshop Pro ve Adobe Photoshop gibi Bitmap tabanlı yazılım programlarının yanı sıra, Adobe İllustratör, Corel Draw, Freehand gibi vektörel tarzda kullanılan programlarda vardır. Fotoğrafta bulunan nesnelerin kesilip, kopyalanıp, yapıştırılıp, yerlerinin değiştirilmesi, renklerin ton değerleriyle oynanıp, daha açık ya da doymuş hale getirilmesi, fotoğrafla alakası olmayan objelerin fotoğrafa eklenip tasarımsal boyutta absürtlük oluşturmasının sağlanması gibi dikkat çekici ve ilginç birçok işlem yukarıda sayılan tasarım programları aracılığıyla rahatlıkla yapılabilmektedir. Bu programlardan en bilineni hemen hemen bütün fotoğraf stüdyolarının ve grafikerlerin tasarımsal olarak fotoğraf işleme ve düzenleme noktasında yoğunlukla kullandıkları Adobe Photoshop programıdır. Pixel tabanlı programlar aracılığıyla yeniden yorumlanan fotoğraflarda isteğe bağlı değişiklikler yapılabilmektedir.

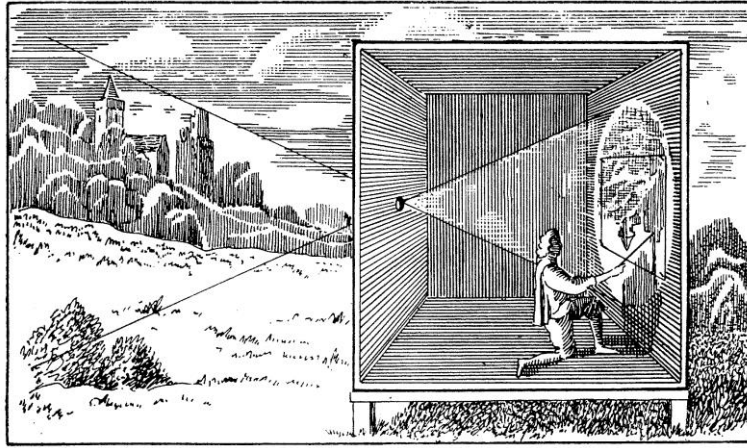
Resim 1: Grafik tasarım programları aracılığıyla yeniden yorumlanmış fotoğraf örnekleri
(<https://onedio.com/haber/siyah-beyaz-fotograflarin-gunumuze-uyarlanisi-378025>)

İçinde bulunduğumuz dönemde, iletişim ve teknik özellikleri açısından birbirinden etkili iki dijital teknoloji ürünü olan bilgisayar ve fotoğrafın birlikteliğinden bahsetmeden geçmemek gerekir. Bilişim çağına rahatlıkla ayak uydurabilen ve çağın içerisinde sürekli gelişimini sürdüren bu ileri teknoloji ürünleri, insanlara iletilmesi istenen hemen her görsel mesajda ya da bilgide yoğun şekilde kullanılmaktadır. “Üretim sürecinin kolaylığı ve bilgisayarlara kısa sürede aktarımı sayesinde sayısal fotoğraf, toplumun hemen her kesiminde ve özellikle iş dünyasında fazlaca kullanılmaktadır. Bilgisayar ve fotoğrafın etkileşimi gelişmiş internet ağlarının da devreye girmesiyle uluslararası bir nitelik kazanmakta ve etki alanını genişletmektedir” (Yazar ve Yalçın, 2018: 616). Dijital fotoğraf makineleri tarafından üretilen fotoğrafın bilgisayarlara aktarımı, doğrudan kablolar aracılığıyla

bağlanarak yapılabildiği gibi, çekim sonrasında depolama amaçlı makineye takılan SD kartları vasıtasıyla da kolaylıkla yapılabilmekte ve kısa sürede birçok işleme tabi tutulup, programlar aracılığıyla işlenebilmektedir.

5. DİJİTAL TEKNOLOJİNİN DİJİTAL FOTOĞRAFA KATKISI

Temel prensibi ışığın yakalanıp, ‘tamamına mekanizma adı verilen’ bazı teknik, yöntem ve araçlarla kontrol altına alınıp, görüntünün belirli bir düzleme düşürülmesi çabasına fotoğraf denilmektedir. İlkeliği ya da gelişmişliği, ucuzluğu ya da pahalılığı her ne olursa olsun, fotoğrafın elde edilme şekli her mekanizma veya makinede hep aynıdır. Fotoğraf makinelerinin atası sayılan “Camera Obscura” aynı temel prensiplere ve sisteme sahip bir oda büyüklüğünde, görüntünün bir delikten geçirilip karşı duvara ters bir şekilde düşürüldüğü büyükçe bir kutu idi. Yeterli netlik ve büyüklükteki görüntünün bir türlü elde edilememesi sonrasında ışığın sızdığı deliğin ağız kısmına bir mercekle yerleştirildi ve böylece istenilen boyutlarda net bir görüntünün yakalandığı ilk ilkel makine üretilmiş oldu.

Resim 2: Camera Obscura (<https://www.barisozkok.com/camera-obscura/>)

Ressamların içerisine girip doğayı ve doğadaki nesnelere aslına uygun çizip, resmedebildikleri “Camera Obscura”nın görüntüyü yakalayıp bir düzleme sabitlenmesini sağlayan sistemi sayesinde, daha minimal ve taşınabilir ölçekte makinelerin üretimi gerçekleşebilmiştir. Sonraki süreçte ise taşınabilir bu makinelerle yakalanan görüntünün bir dizi kimyasal işlem sonrası küçük boyutlardaki yine taşınabilir kartlara basılması fotoğrafın ve onu üreten fotoğraf makinelerinin mekanizmalarının sürekli değişip, gelişeceği anlamına gelmekteydi. Yaklaşık yüzyıl içerisinde başlangıcından günümüze kadar sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde olan fotoğraf ve fotoğraf makineleri, nihayet yüzyıl sonunda yine aynı temel prensiple fakat bu kez dijital adı verilen farklı bir sistemle üretimini ve gelişimini sürdürmektedir.

Dijital fotoğraf makineleri, manuel (ayarları el yordamıyla yapılabilen) fotoğraf makinelerinin mekanizmaları üzerinde belirli bir sayısal düzenleme ve kullanım farklılığı oluşturularak yeniden tasarlanıp, üretilmiş yeni nesil teknoloji ürünleridir. Önceden tek kare fotoğrafın elde edilmesi için çekim öncesi ve çekim sonrası yoğun emek içeren bir dizi işlem yapılmaktayken, günümüzde tek kare fotoğraf birkaç saniye içerisinde dijital birkaç işlem sonrası bir ekrandan görülebilmekte, fotoğraflayan kişinin beğenisine sunulmakta ve gerektiğinde silinip, tekrar kadrajlanabilmektedir. Buradan hareketle fotoğraflayan kişiye oldukça kolaylık sağlayan ve önceki makinelerden daha farklı bir sisteme sahip olan dijital fotoğraf makinelerinin mekanizmalarının temel bileşenlerinden bahsetmek gerekmektedir. Dijital bir fotoğraf makinesinde tek kare fotoğrafın elde edilmesi amacıyla, öncelikle diyafram açıklığı, iso (asa/dın), enstantane gibi çekim öncesi bir dizi ayarlama işleminin otomatik olarak gerçekleştirilmesi söz konusudur. Önceki makinelerde bu işlem el yordamıyla, çekim yapılacak ortamdaki ışığa ve saate göre tek tek değer girilerek yapılırken, tam otomatik dijital fotoğraf makinelerinde kendiliğinden yapılmakta ve fotoğrafçı bu değerleri dijital bir ekran üzerinden görebilmektedir. Yeni nesil fotoğraf makinelerinde adına “sensör” denilen yeni bir teknolojinin

varlığı sayesinde deklanşöre yarım basılması durumunda objektif (makine önündeki mercekler dizisi), otomatik bir şekilde “optik zoom” adı verilen bir sistemi devreye sokarak ileri-geri gidip netleme yapabilmekte, nesnelere makine arasında bazı ölçümler yapıp, en uygun netlikte kareleme yapılmasına fırsat vermektedir. Daha önce kullanılan makinelerde bu işlem tamamıyla el ile objektifin çevrilerek görüntü netliğinin sağlanması yoluyla yapılmaktaydı. Yeni nesil fotoğraf makinelerinde vizörden bakarak fotoğraflamanın yanı sıra, dijital ekrandan da bakılarak fotoğraflama işlemi yapılabilmektedir. LCD ve sayısal özellikli bu çok yönlü ekran sayesinde, çekilen bir fotoğrafı, seyretme, silme, fotoğrafa efekt uygulama gibi işlemlerin yanı sıra, özellikle yarı otomatik fotoğraf makinelerinde istek doğrultusunda ekran üzerinden çekim ayarları girilebilmektedir. Dijital fotoğraf makinelerinin hemen her yüzünde bulunan detaylı ayar düğmeleri sayesinde fotoğrafçıya fazlaca seçenek ve çekim konforu sunulmaktadır. Kablolar aracılığıyla dijital teknoloji araçlarına bağlanabilme özelliğinin yanı sıra bu makinelerin bir başka önemli parçası da taşınabilir nitelikte olan ve içerisine kaydedilen fotoğrafların bir bilgisayara veya başka bir depolama aygıtına aktarılmasına olanak sağlayan bellekleridir. SD kart olarak da bilinen bu belleklere fotoğraf kaydedilebildiği gibi silme işlemi de yapılabiliyor, yeni fotoğrafların çekimi için kapasiteleri yeniden kullanılabilir duruma getirilebilmektedir. Ayrıca bu belleklerin eski makine filmlerine oranla çok daha fazla fotoğraf çekimi ve depolama imkanı sağladığı da iyi bilinmektedir. “Son olarak, bütün bu karmaşık ve harika mekanizmanın tüm enerji gereksinimini karşılayan pil unutulmamalıdır” (Akbaş ve Korkmazgil, 2010: 58).

Günümüzde dijital fotoğraf makineleri ve akıllı cep telefonlarının, gelişmiş teknik özellikleri ve sundukları seçenekler, kullanım kolaylıkları ve çekim konforları sayesinde insanlar fotoğrafa ve fotoğrafın üretim sürecine ilgi göstermekte, hatta edindikleri belirli oranda sayısal kültür ile teknik yorumlama yapabilmektedirler. Sayısal (dijital) fotoğraf ve insan etkileşimi sayesinde fotoğrafın görsel ifade gücünün önemini kavrayan ve kaliteli bir görseli, sıradan görsellerden ayırt edebilen, farklıyı, estetiği, daha güzeli arayan bireyler, fotoğrafı günlük hayatlarının önemli bir parçası olarak aktif biçimde kullanılmaktadırlar. İleri teknoloji ürünü dokunmatik telefonların gelişmiş kamera sistemleri, hatta telefon üzerinde daha geniş açılı, daha net ve daha büyük görüntü elde etmek amacıyla birkaç kameranın yerleştirilmesi, hemen her insanı kendi tarzını ve beğeni biçimini oluşturan birer fotoğraf sanatçısına dönüştürmüştür. Piksel değerleri ve ekran çözünürlüğü gibi teknik özelliklerin fazlaca gelişmiş olduğu bu yeni nesil telefonlarla insanlar hemen her mekanı veya nesneyi etkili biçimde kullanıp, fotoğrafın görsel sistemine birkaç saniyede dahil edebilmektedir. Bu durumdan Yigin, kitabında; “Bütün bu teknolojik yansımalar görsel iletişimin adeta varlık nedeni olan fotoğrafın kullanım bağlamında daha da işlevsel bir görüntü kaynağı olmasını sağlayarak dünyanın bir görüntüler gezegenine ve bunun sonucunda da görsel iletişimin daha etkili ve işlevsel bir güç olmasına neden oldu” (2011: 123) şeklinde bahsetmiştir.

Dijital teknoloji araç-gereç ve makinelerinin, dijital fotoğrafa katkısı bağlamında çeşitli versiyonlarını sıkça kullandığımız görüntü işleme programlarından da kısaca bahsetmek gerekmektedir. Bir fotoğrafın üzerinde birçok düzenleme yapıp, işleyip, tekrar kullanılmak üzere hazırlamak amacıyla, kurulumu ancak uyumlu bazı mobil veya sabit dijital cihazlara yapılabilen programlardır. Örneğin, portre üzerine rötüş uygulama programları, nostalji etkisi oluşturmak için vintage uygulama programları, çok çeşitli filtre programları... gibi sayılabilecek birçok program, dijital fotoğraf makineleri, bilgisayar, tablet, cep telefonları gibi uyumlu cihazlara kurularak fotoğraf düzenleme noktasında yoğun olarak kullanılmaktadır. Hemen her bireyin kendi tarzıyla özdeşleştirdiği ve sıkça kullandığı bu programların bazen içeriklerine ve özelliklerine uygun fotoğraflar planlama yapıldıktan daha sonra kadrajlanmaktadır. Doğum gününde, mezuniyet töreninde, nişan ya da evlilik törenlerinde, alışveriş merkezlerinde, okulda, işyerinde, sokakta... kısaca günlük hayatın hemen her anında insanlar birkaç saniye içerisinde defalarca fotoğraf çekebildiği, bunlardan bazılarını birkaç dakikada dijital programlar aracılığıyla işleyebilmekte, yine birkaç dakika içerisinde dünyanın öbür ucuna yollayabilmekte veya sosyal paylaşım sitelerinde paylaşmakta ya da hikayeletmektedir. Yani bir kare fotoğraf üzerinde yapılacak bütün işlem birkaç

dakikada olup bitmektedir. Kullanım kolaylığı ve çeşitliliği sayesinde yediden yetmiş büyük bir kitleye hitap eden bu programlar bilişim çağı içerisinde dijital araç-gereç ve makinelerle birlikte varlığını sürdürmeye ve sürekli gelişmeye devam etmektedir.

6. KAVRAMSAL VE TASARIMSAL BOYUTLARIYLA “AFİŞ”

Afiş, terim olarak Fransızca “affiche” kelimesinden gelen ve İngilizce karşılığı “banner” ya da yine Fransızca kökenli “poster” olan bir kavramdır. Birçok tanımı bulunan afiş, TDK’nın Güncel Türkçe Sözlüğü’nde, “Bir şeyi duyurmak veya tanıtmak için hazırlanan, kalabalığın görebileceği yere asılmış, genellikle resimli duvar ilanı” (<http://www.sozluk.gov.tr>) şeklinde tanımlanmıştır. Eroğlu’nun Plastik Sanatlar Sözlüğü’nde ise “Reklam veya tanıtmak için, halka açık yerlere asılan yazılı ve resimli grafik sanat ürünüdür” (2013: 10) biçiminde ifade edilmiştir. Buradan hareketle afişe, belirli bir kitleye, bir ürünü, organizasyonu ya da hizmeti duyurmak, sunmak ve kitleyi bilgilendirip istenilen doğrultuda harekete geçirmek amacıyla, alışveriş merkezleri, otobüs durakları, yol kenarındaki billboardlar veya asansörler gibi topluma açık alanlara asılan grafik tasarım ürünleridir diyebiliriz.

Tasarımsal açıdan bir afiş tanımı yapılacak olursa; bir iletinin hedeflenen kitleye, bir düzlem üzerine, teknik, anlamsal, algısal, iletişimsel, sanatsal ve göze hoş gelir biçimde, çeşitli grafiksel düzenlemeler yapılarak sunulduğu etkili bir görsel iletişim materyalidir şeklinde ifade edebiliriz. Afişin kendi içerisinde tasarlandığı görsel sisteminin başarılı olması için dikkat edilmesi gereken bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlardan önemli birkaçı şöyledir; “Afişte olması gerekenler şöyle sıralanabilir; Afiş, dikkat çekmelidir, izleyiciyi bilgilendirmeli ya/ya da istek uyandırmalıdır, harekete geçirici ve eyleme itici olmalıdır, hedef kitleye göre düzenlenmeli ve anlaşılır bir dil bütünlüğüne sahip olmalıdır” (Becer, 2013: 204). Dolayısıyla öncelikle seçilen kitleyi kendine çekmeli, belirlenen amaç dahilinde önce istek uyandırmalı, sonra harekete geçirmeli ve çeşitli grafiksel işlemlere elverişli etkili bir görsel ile kendini ifade edebilmelidir. Bazı grafiksel aşamalardan sonra insanlarla karşı karşıya bırakılan bir afişin başarısı, taşıdığı amaç ve ulaştırılması beklenen hedef doğrultusunda, insanlarda istendik davranışlar gerçekleştirmesiyle ölçülebilmektedir. Örneğin bir gıda reklamı afişinin başarısı, ürünün insanları kendisini aldırma iten etkili bir görsele ve bir kompozisyon içerisinde onu destekleyici öğeler (yazı, renk, doku, şekil-biçim, çizgi, ton, ölçü, yön, oran-orantı, vs.) ile sağladığı bütünlüğe bağlıdır.

7. BİLİŞİM ÇAĞINDA AFİŞ TASARIMI

Bilişim çağı kaynağını, işe yarar nitelikli bilgiler ve bu bilgileri toplamaya, işlemeye, depolamaya ve ağ sistemleri aracılığıyla başka bir yere göndermeye ve başkalarının kullanımına veya hizmetine sunmaya yarayan içerisinde dijital teknoloji ürünlerinin de bulunduğu her türlü bilgi ve iletişim teknolojisi ürünlerinden almaktadır. Özellikle internet kullanımına uygun teknoloji araç-gereç ve makineleri sayesinde bilgiler, belgeler, kayıtlar, tasarımlar birkaç saniye içerisinde ve bir iki tuş yardımıyla dünya üzerinde herhangi bir yere çabucak aktarılıp, yeniden bir işlem ya da kullanım sürecine başlamaktadır. Bir grafik tasarımcı afişin, fikir olarak doğmasından tasarıma dönüştürülmesine, işlenip düzenlenmesinden çoğaltılıp yayılmasına kadar her aşama da bilişim teknolojileri ürünlerinden ya da sistemlerinden faydalanmaktadır. Ağsal yapının gelişimiyle birlikte bilgisayar ortamında tasarım sürecine giren afiş tasarımlarının görsel sistemine plan dahilinde internette kaliteli fotoğraflar, yazı fontları, illüstrasyonlar, şablonlar ya da çeşitli şekiller indirilip, anında tasarıma dahil edilebilmektedir. Tasarımı tamamlanan afiş ise yine internetin yardımıyla bir matbaaya ya da baskı makinelerine gönderilip, basılıp, çoğaltılıp dağıtım için hazır hale getirilebilmektedir. Tercih ve istek doğrultusunda da doğrudan dijital tabelalara, reklam panolarına veya billboardlara aktarılıp, bu kez dijital yoldan kitlelerle buluşması sağlanabilmektedir.

Dijitalleşen dünyamızda afişlere artık her mekanda, her an rastlamamız mümkündür. Yanımızdan ayıramadığımız ve günümüzün büyük bir bölümünü onlarla birlikte ve onları kullanarak geçirdiğimiz cep telefonları, tabletler, bilgisayarlar ve bu araçlarında tıpkı insanlar gibi bağımlısı olduğu internet

sayesinde afişler, daha minimal boyutlarda en fazla cihazların ekran boyutu büyüklüğünde insanlarla buluşabilmektedir. Örneğin, bir akıllı telefonla internetten keyifle izlediğimiz bir videonun arasında ya da kahve eşliğinde okuduğumuz bir yazının hemen kenarında, sağında, solunda reklamı yapılan bir ürünün afişi ile karşılaşabilmekteyiz. Bu durum üretici ve tasarımcı için bulunmaz bir nimet iken, insanlar tarafından bazen fazlaca sinir bozucu bulunabilmektedir. Ancak, afişlerin varlık sebebi olan kitle iletişimini bir şekilde gerçekleştirip, akılda kalıcılığı sağlama noktasında başarılı bir durum olarak kabul edilmektedir.

8. DİJİTAL TEKNOLOJİNİN AFİŞ TASARIMINA ETKİSİ

Afişler sıradan, önemsiz, basit birer kağıt parçası olarak algılanmamalıdır. Özellikle ticaret ve iletişimsel boyutları ele alındığında kökeninin binyıllar öncesine dayandığı ortaya çıkmaktadır. “Afiş ilk çağ toplumlarında görülen bir sanattır. M.Ö. 4000 yıllarında Asur ticaret kolonilerinin Anadolu’daki alışverişlerinde mallarını daha iyi tanıtmak ve satmak amacıyla, kil tabletler üzerine çivi yazıları yazar ve halka duyururlardı. Bu çalışmalar afişin ilk örnekleri sayılabilir” (Tepecik, 2002: 72). Ortaçağda arenalarda dövüştürülen gladyatörlerin müsabakalarının ahşap levhalara yazılıp halka duyurulduğu bilinmektedir. 1800’lü yıllarda ise tiyatro, dans gösterileri gibi eğlence dünyasına hitap eden, çizimler, boyamalar ve çeşitli baskı teknikleri ile görsel ve yazının ilk defa bir arada kullanıldığı afişler tasarlanmıştır. Sanayileşmenin etkisiyle makinelerin gücü kullanılarak üretilen birçok ürünün tanıtım aracı olmuş, kendisi de bu süreçten faydalanmıştır. Sonraki dönemde ise mekanizmaları daha minimal ve daha karmaşık ileri teknoloji ürünlerinden biri olan bilgisayar sayesinde dijital bir üretim sürecinden geçerek daha etkili, daha çekici ve daha estetik bir görsel iletişim materyaline dönüşmüştür.

İçerisinde bulunduğumuz dönemin en etkili sayısal teknoloji ürünlerinden olan bilgisayar, icadından sonra gösterdiği büyük gelişim sayesinde grafik tasarım sanatçılarının vazgeçemediği araçlardan biri olmuştur. İşleyişinin pratikliği, birçok grafik tasarım programının kullanımına olanak sağlaması ve bu programlar aracılığıyla üretkenliğe ve yeni tasarımlara imkân tanınması bakımından oldukça işlevsel bir cihazdır. Bu noktada bilgisayar, günümüzde grafik tasarım alanının kapsamına giren afişlerin tasarlanma sürecinin de en verimli araçlarından birisidir.

Çağımızda bilgisayar grafik tasarımın her alanına girdiği gibi, afiş tasarımı alanında da mükemmel sonuçlar vermektedir. Teknik ve ustalık aşamasını bilgisayar hallettiği için, tasarımcı iyi bir program kullanıcısı ve yaratıcılık bilgisine sahip olduğu takdirde, hayal edilen her şeyi tasarlayabilmektedir. Ayrıca tasarım tekniklerinin tümünü aynı anda ve çok kısa bir zamanda uygulamak mümkündür (Taşören, 2010: 79).

Dolayısıyla bilgisayar, çeşitli grafik teknikleri aracılığıyla el ile yapılması hayli güç olan ya da uzun zaman alan birçok tasarımsal düzenlemeyi, grafik tasarım programlarının yardımıyla çabucak yapabilme fırsatı vermekte, hatta kitleyi istenilen doğrultuda yönlendirmek amacıyla belli oranda manipülasyona (görüntü üzerinde oynamaya) bile imkan tanımaktadır. Çağımızın gelişmiş dijital makinelerinden olan bilgisayar, dokunmatik veya ped teknolojisi ile ekran üzerine çizim yapılmasına ve afişlerin tasarlanma sürecine doğrudan müdahale edilmesine izin vermektedir. Bugün özellikle şehirlerde günlük hayatın her zamankinden çok daha hızlı yaşanması ile insanlarla etkileşime girmek, onların dikkatlerini çekmek, akıllarında kalmak ve sonunda da belirlenen amaç doğrultusunda onları yönlendirmek için afişlerin kaliteli, canlı ve etkileyici görsellerle sunulmasında bilgisayarın ve gelişmiş grafik tasarım programlarının rolü çok büyüktür. Bu durum, “Geliştirilmiş programlar aracılığıyla görüntünün işlenmesi ve çoğaltılması, bilgisayar teknolojisinin gelişmişlik derecesiyle eşdeğer olarak insanlar tarafından kabul görmektedir” (Yalçın, 2015: 18). Unutulmamalıdır ki afişlerin varlık sebebini oluşturan kitle ile başarılı iletişim kurma özellikleri, tasarımı ve sunumunun gereksiz bilgi ve öğelerden uzak, sade ama bir o kadar da etkili görsel ya da görsellerden oluşmasına bağlıdır. “Sadelikten anlaşılması gereken, resim ve yazı birliğinin, afişin ana fikrini en iyi biçimde

özetlemesidir. Çünkü, afiş bir kitle iletişim aracıdır, kitle iletişimde verilecek mesaj tüm izleyicileri ortak noktalarda birleştirebilmelidir” (Tepecik, 2002: 76).

Dijital teknoloji araç-gereç ve makinelerinin, afişlerin tasarımsal boyutuna doğrudan etki etmesinin dışında, topluma sunulması ve halkla iletişime geçmesi noktasında da çok büyük işlevlerinin olduğu bilinmektedir. Kendi bünyesinde belirli bir sayısal sisteme sahip olan yeni nesil dijital tabelalar, reklam panoları veya billboardlar (dijital ilan tahtaları), internetin de yardımıyla, özellikle tanıtım ya da reklam afişlerinin üzerinden aktığı büyük ekranlardan oluşan görsel iletişim araç-gereçlerindedir. Günümüzde artık hemen her mekanda kullanımı giderek yaygınlaşan bu görsel iletişim araçları, tramvay ve metro durakları, otobüs terminalleri, hava limanları, şehir meydanları gibi kalabalığın yoğun bulunduğu birçok alanda aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Bu dijital tabela, reklam panoları ve billboardların yoğun kullanıldığı mekanlara verilebilecek en iyi örneklerden biri Amerika'nın, Newyork şehrinde bulunan Times meydanıdır.

Resim 3: Times Meydanı

(www.99images.com/wallpapers/travel-world/times-square-android-iphone)

9. BİLİŞİM ÇAĞI AFİŞ TASARIMLARINDA DİJİTAL FOTOĞRAF KULLANIMI

Kitle iletişimde görselliğin ön plana çıktığı bilişim çağında, teknolojik araç-gereçler görsel iletişime hizmet edecek şekilde gelişim göstermektedir. İnternetin faydalarını da kullanabilecek nitelikte dijitalleşen dünyaya uyumlu olarak üretilmektedirler. Bu durum işe yarar bilginin elde edilmesi, sunumu, işlenmesi, depolanması, iletimi, tekrar kullanılması gibi bilişim çağının temelini oluşturan birçok işlemin, yöntemsel olarak görsel ağırlıklı sistem ya da sistemler üzerinden gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Gelişimini hızla sürdürmekte olan ve bilginin verimli kullanım süreçlerine doğrudan etki eden bilişim teknoloji ve sistemleri, çağın içerisinde kitlelerin vazgeçemediği dijital teknoloji araç-gereç ve makinelerini de aktif şekilde kullanmaktadır. Toplumun hemen her kesiminde kabul gören bu ileri teknoloji ürünleri sadece insanların günlük ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılmamakta, aynı zamanda kitle iletişimi boyutunda da üretimsel ve tasarımsal olarak insanlığa fayda sağlamaktadırlar. Gelişmiş sayısal yapıları gereği, kendileriyle uyumlu birçok tasarım programının kurulmasına ve kullanımına izin vermekte ve görsel ağırlıklı iletişim materyallerinin tasarlanmasına ve üretimine doğrudan ya da dolaylı yollardan etki etmektedirler.

Bilginin gücünün görsel yollarla kitlelere aktarılması ve toplumda amaç doğrultusunda istendik eylemlerin gerçekleştirilmesi için sıklıkla kullanılan etkili iki iletişim materyali vardır. Bunlar dijital

fotoğraflar ve afişlerdir. Üretimi, kullanım kolaylığı ve inandırıcılığı birbirinden etkili bu iki materyalin bir araya gelmesiyle gerek görsellik, gerek tasarım, gerekse teknik boyutta kitle iletişiminde sağlanan başarı katlanarak artmaktadır. Anlamsal, duygusal ve algısal nitelikleriyle insanlar üzerinde başlı başına etkili olan dijital fotoğraflar, çeşitli grafiksel teknik ve düzenlemeler sonrası afişlerin görsel dünyasına girebilmekte ve ortaya iletişim kabiliyeti çok daha güçlü tasarımların çıkmasına katkı sağlamaktadırlar.

İnternetin icadından sonra çağımızda zaman-mekan kavramının ortadan kalktığı bir çok an yaşanmaktadır. Sanal bir dünyanın varlığı çoğu zaman insanları cezbetmekte ve bireyler zamanlarının büyük bir bölümünü bu dünyada, gezinerek, paylaşımlar yaparak, gerekli ya da gereksiz birçok bilgi edinerek geçirmektedirler. Günlük hayattan istedikleri her vakit kopmakta ve bu sanal alemde rahatlıkla dolaşabilmektedirler. Sanallaşan dünyada geçirilen bu uzun süreler, insanlarla iletişime geçip, verimli bilgi aktarımının gerçekleştirilmesi noktasında afiş tasarımlarının kullanım mecralarının da çeşitlenmesini beraberinde getirmektedir. Fiziksel ya da sanal hemen her teknolojik gelişmeye ayak uydurmayı başarabilen afiş tasarımları bilişim çağının gerekleri çerçevesinde içeriklerinde bulunan görsel gücü yüksek dijital fotoğraflar ile kolayca ağ ortamına uyum sağlayabilmektedir. Tasarım yapıldıktan sonra birkaç dakika içerisinde sitelerde, ekran üzerinde sağda, solda ya da video arasında kısaca dikkat çekici her an ve alanda insanların karşısına çıkabilmekte ve üzerine düşen iletişim ve bilgilendirme görevini bir şekilde gerçekleştirmektedir.

9.1. Dijital Fotoğrafın Afiş Tasarımlarında Kullanımı

Dijital (sayısal) fotoğraf günümüzde afiş tasarımlarının taşıdığı mesajı doğrudan halka iletme aşamasında grafik tasarımcıların en fazla kullandığı görsel iletişim materyallerindendir. Dijitalleşmenin hat safhaya çıktığı çağımızda bu süreçten faydalanan sayısal fotoğraf, gerek hızlı üretimi, gerekse afiş tasarımlarında sunduğu kolaylıklar bakımından tasarımcılar tarafından fazla ilgi görmektedir. Geçmişte üretimi birçok zorlu aşamadan sonra ancak, gerçekleştirilebilen fotoğraf, artık gelişmiş sayısal sisteme sahip fotoğraf makineleri ile çabucak çekilebilmekte, doğrudan veya dolaylı yoldan afişin görsel sisteminde yer alabilmektedir. Yine sayısal sisteme sahip başka bir makine olan bilgisayar tarafından, bu kez gelişmiş grafik tasarım programları ile işlenebilmekte ve kolayca tasarlanıp halka iletişime geçebilmektedir. Dolayısıyla pratikliği ve ekonomikliği yönünden dijital fotoğraf, afiş tasarımlarında kullanılan en etkili görsel objelerden biridir denilebilir.

Afiş tasarımında kullanılan dijital nitelikli bir fotoğraf, hedeflenen kitleyi etkileme noktasında oldukça verimlidir. Konusuna veya kullanım amacına uygun kadrajlanmış iyi bir fotoğraf, bazen afişin bütünsel tasarımında yazıya dahi ihtiyaç duyulmadan iletisini tek başına, en kısa yoldan ve doğrudan halka ulaştırabilmektedir. “Birçok uygulamada fotoğrafın slogandan daha güçlü etkiler yapabildiği görülmektedir. Afiş tasarımında fotoğraf seçimi üzerinde hassasiyetle durulan bir konudur. Çünkü eğer fotoğraftaki bir unsur çok ön plana çıkarsa, mesaj geride kalabilir. Kompozisyon öğeleri göz önünde bulundurulup fotoğrafta yer alan odak noktası iyi değerlendirilmelidir” (Işık, 2010: 40-41). Dolayısıyla dijital fotoğraf, tasarımcı tarafından afişin görsel bünyesine dahil edilmeden önce itinayla seçilmeli ya da amaç doğrultusunda önceden planlanarak üretilmelidir. İnsanlara verilmek istenen mesajı bastırarak büyüklükte veya belirlenen amaçtan sapmış nitelikteki fotoğrafın afişte kullanılması sonucunda afiş, toplum tarafından kabul görmeyecek ve aynı oranda başarısızlığa uğrayacaktır. Böyle bir durum fazlaca rahatsız edici ve inandırıcılıktan uzak olacağı için, afiş, bireyleri kendine çekebilme özelliğinin tam tersine, insanlar tarafından itici bir görsel materyal olarak algılanacaktır. Diğer yandan afiş tasarımında amacına uygun biçimde kullanılan etkili bir fotoğraf, kendini bir anda diğer yardımcı öğelerden (yazı, slogan vb.) ayıracak ve evrensel nitelikte herkes tarafından aynı anlamların çıkarılabileceği görsel bir dile dönüşecektir.

Dijital fotoğraf günümüzde dijital fotoğraf makineleriyle üretiminden, usb kabloları ya da harici bellekler yardımıyla bilgisayarlara aktarılmasına ve sayısal içerikli birçok grafik tasarım programında

tasarımlaşmasına kadar teknik boyutta sayısız işleme uyum gösterebilecek eşsiz bir materyaldir. Yeterli derecede eğitim almış ve grafik tasarım programlarını belli oranda kullanabilen insanlar tarafından kolayca tasarıma dönüştürülebilmekte, üzerinde çeşitli oynama ve düzenlemeler yapılarak belirlenen kitle ile iletişime geçirilebilmektedir. En kısa yoldan doğru ya da yanlış istenen amaç doğrultusunda insanlarla karşı karşıya bırakılmaktadır. Ayrıca sanal ortama uygunluğu ile de çok daha hızlı ve çok daha büyük kitlelerle iletişimini kolayca gerçekleştirebilmektedir. Daha bilgisayar ortamına geçmeden tasarlama aşamasına, dijital fotoğraf makinelerinin belirli filtre ve teknikleriyle başlayan dijital fotoğraf, afiş tasarımındaki güçlü görsel iletinin doğması ve aktarımı için oldukça verimli bir nesnedir. Dolayısıyla, “Tasarlanma sürecinde doğrudan ya da bazı teknikler aracılığıyla dolaylı biçimde kullanılan fotoğraf, afişlerin çağımızda güçlenerek varlığını sürdürmesinde önemli ölçüde rol oynayan araçlardandır” (Yalçın ve Yazar, 2018: 61).

Dijital fotoğrafların afiş tasarımlarındaki kullanımına, işlevsellik ve etkileyicilik ilkeleri noktasında farklı bir açıdan bakılacak olursa, fotoğrafın üretim öncesi, üretim esnası ve üretim sonrası süreçlerinde, dijital fotoğraf makinelerinin kendi bünyelerinde bulunan bazı tekniklerden ve fotoğraf düzenleme özelliklerinden bahsetmek gerekmektedir. Bu teknik ve düzenlemeler fotoğrafların, tasarlanmak üzere bilgisayar, tablet gibi araçlara aktarılması ve tasarım programlarında açılması aşamalarında değer ve netlik kaybına uğramaması için fotoğraf makinelerinin kendi sayısal sistemleri ve ekranları aracılığıyla yapılabilen işlemlerdir. Bunlardan en önemli birkaç tanesinden biri RAW fotoğraf tekniğidir. Bu teknik ham, çiğ, işlenmemiş fotoğraf anlamına gelmektedir. Öncelikle şu ayırım iyi yapılmalıdır; RAW tekniği ile çekilen fotoğraflarda makine tarafından hiçbir otomatik iyileştirme işlemi yapılmamakta, daha sonra tasarım sürecinde, tasarımcıya belirli oranda, daha canlı renkli ve daha net bir görselin sunulması için sadece çekim yapılmaktadır. Dolayısıyla RAW formatında çekilen bir fotoğraf, ta ki bilgisayara atılıp grafik tasarım programlarında açılıp, afiş tasarımlarında kullanılana kadar tamamen korunmuş, kaliteli ve işlenmeye elverişli fotoğraf anlamına gelmektedir. RAW tekniğiyle elde edilen fotoğraflarla tasarlanmış bir afiş, kitle iletişimi için görsel canlılık ve çekicilik noktasında oldukça etkilidir. Dijital fotoğraf makinelerinin, afişin görsel sistemi için daha kaliteli sayısal fotoğraflar üretme noktasında diğer teknik ve görüntü düzenleme işlemlerine filtre programlarını da ekleyebiliriz. Filtre programları günümüzde, gelişmiş grafik tasarım programlarından, cep telefonlarındaki basit görüntü işleme programlarına kadar pek çok araç-gereç ve tasarım programında sıkça kullanılmaktadır. Dijital fotoğraf makinelerinde kullanılan filtre programlarının en önemli özelliği fotoğrafın çekimi öncesinde de dijital ekrandan bakılarak belirli değerlerin girilmesine imkan sağlamasıdır. Tasarlanan bir afişte grafik tasarım programları aracılığıyla dijital fotoğraf üzerine uygulanan filtreler, çekim ve aktarım işlemleri sonrası yapıldığından ve makine ile program arası uyum problemleri gibi durumlardan etkileneceği için yine netlik ve renk noktasında değer kaybına uğraması mümkündür. Dolayısıyla dijital fotoğraf makinesinin kendi içinde yapılan çekim öncesi ve çekim sonrası filtreleme işlemleri fotoğraf üzerinde değer kaybı oluşturmayacağından afiş tasarımlarında kullanımı konusunda son derece etkili bir işlemdir. Afiş tasarımlarında kullanılan dijital fotoğrafların etki derecesinin yüksek olması için son zamanlarda tasarımcıların sıklıkla başvurduğu HDR fotoğraf tekniğinden de biraz bahsetmek gerekmektedir. HDR tekniğine, dijital fotoğraf makinelerinde farklı pozlama dereceleriyle aynı görüntünün birkaç karede çekilip, daha sonra birleştirilip tek kare fotoğrafa dönüştürülmesi sonucunda ışıklı ve gölgeli alanların dengeli dağıtılması işlemidir diyebiliriz. Bu teknik güzel bir dijital fotoğrafın elde edilmesi noktasında bazı grafik tasarım programlarına bağımlıdır. Bu programlarda işlenip kaliteli bir görsele ulaşıldıktan sonra konuya ve amaca uygun HDR fotoğraf, afiş tasarımı için kullanıma hazır hale gelmektedir. Dijital fotoğraf makinelerinin sayılan bu teknik özellikleri sayesinde üretilen çeşitli nitelikteki fotoğraflarla tasarlanan afişler, çağımızda son derece hızlı yaşanan günlük hayatta insanların durup, göz atmak isteyeceği türden görsellerin bulunduğu etkili iletişim materyallerine dönüşmektedir.

9.2. Manuel ve Dijital Fotoğraflarla Tasarlanan Afişlerin Karşılaştırılması

İcadından bugüne fotoğrafların üretim şekli ve elle tutulur hale gelmesi, fotoğraf makinelerinin teknolojik gelişimine paralel olarak sürekli değişiklik göstermiştir. Başlangıçta en ilkel haliyle içerisine girilen oda büyüklüğündeki bir kutudan, büyük boyutlu körüklü ve tekerlekli modellere, boyuna asılıp taşınabilen siyah-beyaz ve renkli filmlilerden, yarı ve tam otomatik dijitalere varıncaya kadar her makine aynı prensiple, yani ışığı yakalayıp görüntüyü kaydetme amacıyla üretilmiştir. Adına fotoğraf dediğimiz görüntü önce bir zemine çizilmiş, sonra metal plakalar üzerine kaydedilmiş, daha sonra kimyasal işlemlerden geçip ışığa duyarlı kartlara basılmış ve en sonunda da tamamen sayısal yollarla elde edilmesi sağlanmıştır. Görsel ifade gücü, gerçekliği ve inandırıcılığı insanlar üzerinde oldukça güçlü olan fotoğrafın üretiminde bu süreçler yaşanırken, köklü bir kitle iletişim aracı olan afişte bu etkili malzemedan tasarımsal boyutta faydalanmayı bilmiştir. Fotoğraf halkla iletişime geçip taşıdığı amacı doğrudan anlatma noktasında afişlerin görsel dünyasına girmeyi başarmış, gelişen teknik ve grafiksel yöntemlerle de çok sık kullanılan bir tasarım materyaline dönüşmüştür.

Fotoğrafların tamamen el yordamıyla (manuel) tasarlandığı eski afiş tasarımlarında da grafiksel bazı teknikler ve düzenlemeler yapılmaktaydı. Günümüzde dijital fotoğraflar üzerinde grafik tasarım programlarıyla yapılabilen pek çok işlem önceden el ve basit tasarım araç-gereçleri sayesinde gerçekleştirilmekteydi. Bu bölümde Manuel (ayarları ve üretimi el yordamıyla yapılan) ve dijital (sayısal) fotoğraflarla tasarlanan afişlerin, tasarımsal boyutlarının karşılaştırılması maddeler halinde sunulmuştur. Buradan hareketle;

- ✓ Önceden üretimi son derece meşakkatli olan fotoğraf, karanlık odada kart'a basım sürecindeyken afiş tasarımları için elverişli hale getirilebilmekteydi. Örneğin, günümüzde gelişmiş grafik tasarım programlarında metin için fotoğraf üzerine eklenen çeşitli fontlar, önceden karanlık odada negatif bir filmin ışığa duyarlı olma özelliğinden faydalanılarak afiş kâğıtlarına fotoğraf ile birlikte işlenebilmekteydi. Bu işlem daha sonra laboratuvar ortamında da el yordamıyla ve çeşitli teknikler kullanılarak afişe dahil edilebilmekteydi.
 - Ön eskizlerden sonra, afişin gerçek ölçülerinden en ve boy olarak birer santim daha büyük hazırlanan fotoğrafın üzerine, yazı uygulaması doğrudan yapılabileceği gibi, transfer yazılar kullanılabilir veya baskıdan önce montaj aşamasında yazılar yerleştirilebilir. Bu işlemleri siyah beyaz veya renkli fotoğraf üzerinde yapmak mümkündür (Taşören, 2010: 77).
- ✓ Günümüzde dijital fotoğraf makinelerinin parçalarında ve mercek sistemlerinde yaşanan teknolojik gelişmeler sayesinde fotoğrafların boyutları çok daha büyük ve netlik dereceleri oldukça kalitelidir. Dolayısıyla bu fotoğraflarla tasarlanan afişlerin görüntü kalitesi de fotoğraf kalitesiyle aynı oranda verimli olmaktadır. Teknolojik gelişimin daha zayıf olduğu dönemlerde manuel yollarla ve laboratuvar ortamında bazı kimyasal işlemler sonrası elde edilen siyah-beyaz ve renkli fotoğraflar, netlik yönünden afişlere basımı esnasında değer kaybı yaşamakta bu da materyalin görsel sistemine belirli oranda olumsuz şekilde yansımaktaydı. Yine makinelerin mercek sistemlerindeki gelişmelerin bugüne kıyasla daha kısıtlı olması, tasarımda kullanılan fotoğrafların boyutlarının istenen büyüklükte olmamasına, bu durumda daha küçük boyutlu afişlerin tasarlanmasına sebep olmaktadır.
- ✓ Afişlerin “dikkat çekici olma” gibi önemli bir özelliği vardır. Bu bakımından afiş tasarımında kullanılan dijital fotoğraflar, bilgisayarlardaki bazı grafik tasarım programları aracılığıyla renklerin canlandırılması, rötuş uygulanması, netlik ve kontrast değerlerinin artırılması, filtreleme yapılması, ilginç efektlerin kullanılması gibi birçok grafiksel işlem ve düzenlemeye izin vermektedir. Manuel fotoğraf makineleri ile çekilen ve afiş tasarımında yer alacak bir fotoğraf, içinde bulunduğu dönemde grafiksel programların ve bu programları kullanılabilecek düzeyde bilgisayarların olmaması sebebiyle grafiksel düzenleme ve işlemlerden bazılarını imkan tanımaktaydı. “Dijital teknoloji öncesinde fotoğraflarda rötuş ve manipülasyon yapmak mürekkep

ve boya kullanmayı ya da negatiflerin karanlık odada üst üste pozlanması gibi gelişmiş bir teknik bilgiye ve el becerisine sahip olmayı gerektirmekteydi” (Ürper, 2012: 48). Laboratuvar ortamında ve basım esnasında zorlu birçok aşama sonrasında ancak belirli oranda filtreleme, montajlama ve renklendirme gibi işlemler yapılabilmekteydi. Siyah-beyaz nitelikli fotoğraflarda ise bu uygulamalar çok daha zor gerçekleştirilmekteydi.

- ✓ Dijital fotoğraf ve manuel fotoğraflarla tasarlanan afişler arasında harcanan emek ve zaman bakımından da büyük farklılıklar vardır. Günümüzde üretimi ve tasarımı, uyumlu cihazlar ve grafik tasarım programları sayesinde daha kolay ve kısa sürede gerçekleştirilebilen dijital fotoğraflar, bu yönüyle de manuel fotoğraflardan ve bu fotoğraflarla tasarlanan afişlerden ayrılmaktadır. Teknolojik araç-gereç ve makinelerdeki çağın getirdiği yeniliklerden faydalanan dijital fotoğraf ve afişler, sipariş üzerine veya istek doğrultusunda kolayca tasarlanabilmekte, beğenilmediği takdirde çabucak yenilenebilmektedir. Yani tasarım sırasında dijital ortamda yapılmış olan bir dizi yanlış işlemin daha sonra düzeltilmesi ve telafisi rahatlıkla yapılabilmektedir. Manuel yollarla elde edilen fotoğrafın daha afişteki tasarım süreci başlamadan üretimi sırasında birçok zorlu aşamadan geçmesi gerekmektedir. Bazen telafisi mümkün olmayan yanlışlar nedeniyle istenen fotoğraf çekilememekte ve afişte kullanılamamaktaydı. Örneğin saatlerce yapılan çekim sonrası filmin yanması ya da gün içerisinde ışığa ve saate uygun çekim ayarlarının düzgün yapılamaması sonucunda, yeterli netlikte olmayan fotoğrafların birçok kimyasal işlem sonrası ancak fark edilebilmesi gibi emek ve zaman kaybına sebep olan birçok durumun yaşanması, afişlerin istenen sürede tasarlanamamasına neden olabilmekteydi. Yine birçok aşamadan geçtikten sonra baskıdan çıkan afişlerdeki fotoğrafların renk kaybı, boyutsal tasarım bozuklukları ve netlik problemleri gibi hayal kırıklığına uğratan birçok durumun yaşanması da mümkündür.

9.3. Afiş Tasarımında Dijital Fotoğraf Manipülasyonu

Manipülasyonun sözcük anlamı, “İnsanları bilgileri dışında ya da istemedikleri halde etkileme; hileli yönlendirme” (Doğan, 2013: 751) olarak tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu’nun Güncel Türkçe Sözlüğü’nde ise “Seçme, ekleme ve çıkarma yoluyla bilgileri değiştirme” (<http://www.sozluk.gov.tr>) biçiminde açıklanmıştır. Dolayısıyla manipülasyonu, seçilen bir görseli ya da bilgiyi, belirlenen amaç doğrultusunda hedef kitleye sunmadan önce, tasarımcının kendisi tarafından ya da istek üzerine, belirli grafiksel teknik ve yöntemler (kes, sil, yok et, şeklini değiştir, yenisini yapıştır vb.) aracılığıyla değiştirme, olağan görüntüsünden uzaklaştırma veya olması gerektiğinin dışında gösterme çabası şeklinde tanımlayabiliriz. Manipülasyon ne kadar iyi gerçekleştirilir ise kitle üzerinde inandırıcılığı da o derece artmaktadır.

Dijital fotoğraf gerek üretimi, gerekse basıt ya da zor hemen her sayısal programla rahatlıkla işlenebilmesi bakımından manipülasyona elverişli bir görsel iletişim aracıdır. Günümüzde özellikle bilgisayar, akıllı telefon ve tablet gibi dijital teknoloji ürünlerindeki gelişmeler sayesinde fotoğraf işleme ve düzenleme programları, küçük-büyük yaş sınırı gözetmeksizin hemen her kitleye hitap edebilmekte ve bilgisi olan herkes tarafından aktif olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu programlarda işlenen ve gerçek görüntüsünden uzaklaştırılan dijital fotoğraflar, insanlar tarafından bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde internet ortamına yüklenebilmekte, bazen masumane bazen de ciddi problemlere yol açabilmektedir. Kitleler üzerinde son derece etkili olan manipüle edilmiş görseller, insanları kendine çekebilme, bazen de hedef doğrultusunda yanlış yönlendirip, harekete geçirebilmektedir. Manipülasyon her ne kadar toplum tarafından insanları kandırıp, aldatmak üzerine planlanmış ve uygulanmış etik dışı çalışmalar olarak algılansa da, yapılan bazı küçük teknik düzenlemeler fotoğrafın doğru anlamda daha etkili olması ve kitleye hitap edici nitelikler taşıması bakımından gerekli görülmektedir. Bu düzenlemeler fotoğrafın görsel iletişimi üzerinde genel gerçekliği bozulmadan yapılan renkleri canlandırma, kontrast ekleme, belirli oranda rötuş yapma gibi etik karşılanabilecek kitleyi ikna edici işlemlerden oluşmaktadır. Ancak ne yazık ki günümüzde fotoğrafları gerçek görüntülerinin dışında belirli tekniklerle hileli göstererek insanları olumsuz

şekilde yönlendirmeyi amaçlayan çalışmalar fazlaca kullanılmakta ve çoğu zaman halk üzerinde hayal kırıklığına sebep olmaktadır. “Ortaya çıkan bu durum tıpkı fotoğrafın icadından sonra onun varlığına ve gereksiz bir meta olmasına yönelik gösterilen tepkilere ve yapılan tartışmalara karşı gerçeği aynen gösterme boyutuyla kendi kendini savunabilme özelliğinin kaybı anlamına gelmektedir” (Yazar ve Yalçın, 2018: 618).

Resim 4: Cannes Film Festivali (2017) afişinde tartışmalara neden olan manipülatif fotoğraf
(<http://bantmag.com/wp-content/uploads/2017/04/canes.jpg>)

Dijital fotoğraf manipülasyonunun sıklıkla kullanıldığı görsel iletişim materyalleri arasında afiş tasarım çalışmaları ön sıralarda yer almaktadır. Özellikle politika, reklam, film endüstrisi, medya gibi belirli mecralara bağlı bazı kurum ya da kişilerin istekleri üzerine tasarlanan afişler ve içeriklerindeki dijital fotoğraflar, tasarımcılar tarafından bilinçli bir şekilde manipülasyona uğratarak, afişin varlık sebebini oluşturan halkın dikkatini çekme, halkı bilgilendirme, yönlendirme ve eyleme geçirme gibi güçlü özelliklerinden olumsuz anlamda faydalanmaktadırlar. Görsel üzerinden yapılan bu manipülasyon işlemi hedef kitle açısından aldatıcı nitelik taşıırken, üretici ve tasarımcı için vazgeçilmez bir yöntem olarak kabul edilmektedir. “Eskiden beri reklam fotoğraflarına yapılan manipülasyonlarla oluşturulan sürrealist anlatımlar doğal karşılanmaktadır. Ancak yine de reklam fotoğraflarının tüketiciyi aldatacak ve yanıltacak bilgiyi taşımamaları gerekmektedir” (Ürper, 2012: 50).

Tasarımcı dijital fotoğrafı grafik tasarım programlarında bazı manipülasyon işlemlerine tabi tutarken fotoğrafın “gerçeklik” ve “inandırıcılık” özelliklerinin hayli güçlü olduğunu bilir ve bunu tasarımında kullanır. Bu iki özellik hedef kitleyi ikna edebilme noktasında oldukça etkilidir. İnsanlar üzerindeki “fotoğraf gerçekliği” algısı, tasarımcının manipülasyon kabiliyeti, ileri teknoloji dijital araç-gereçleri ve gelişmiş görüntü işleme programlarının katkıları ile insanları etkileyen, yönlendiren, yöneten, aldirmaya ve tüketmeye iten güçlü görsel sisteme sahip afişler ortaya çıkmaktadır. Dijital fotoğraflar üzerinde yapılan başarılı manipülasyonlarla afiş tasarımları bazen inandırıcılığını katlayarak artırabilmektedir. Etik olup olmadığı tartışmaları şöyle dursun, manipüle edilmiş dijital fotoğraflarla tasarlanan afişler, tasarımsal boyutta grafik tasarımcıların, pazarlama ve mali boyutta da üreticilerin en sevdiği ve en çok kullanmak istediği araçlardan biridir.

Afiş tasarımlarında kullanılan dijital fotoğraf manipülasyonları her zaman aldatıcı nitelik taşımamaktadır. Hatta yeniden tasarlanacak her dijital fotoğraf bilinçli olarak belirli oranda manipülasyona uğrattılmaktadır. Bu durum doğru iletişim noktasında etkili görsellerin ortaya çıkarılması için gereklidir. Afiş tasarımları çekiciliğini bu görsel sistemin daha canlı, ilginç ve bazen de absürt olmasından elde etmektedir. Ancak, fotoğraf üzerinde uygulanan teknik ve yöntemler, bazen bilinçli bir ironi oluşturmak, bazen de aldatıcı nitelik taşımak arasındaki ince çizginin iyi

belirlenmesi için çok önemlidir. Bu bakımdan aldatıcı niteliği bulunmayan bir afiş fotoğrafında yapılan her türlü manipülasyon bir şekilde halk tarafından kolayca algılanabilir ve anlaşılabilir özellikle olmalıdır. Bu durum tamamen tasarımcının teknik bilgisine ve tasarım kabiliyetine bağlıdır. Unutulmamalı ki grafik tasarım programlarını etkili kullanabilen tasarımcı, manipüle edilmiş bir dijital fotoğraf ile tasarlanmış afişi görsel bir şölene çevirebilmekte, insanları etkileyebilmekte ve afişin taşıdığı amaç doğrultusunda kolayca eyleme geçirebilmektedir.

Resim 5: Dijital Fotoğraf manipülasyonu ile tasarlanan Film Afişi örnekleri

(<http://piximus.net/media2/43364/guy-turns-random-peoples-photos-into-awesome-movie-posters-6.jpg>.)

Yukarıda başarılı ve etkili manipülasyon uygulamaları yapılmış dijital fotoğraflar ve bunlarla tasarlanan afiş örnekleri bulunmaktadır. Dijital fotoğraflar, afiş tasarımında gerekli grafiksel düzenlemeler sonrası bazı renk, ton ayarları, filtreleme, yeniden boyutlandırma gibi işlemlere tabi tutulmuş, böylelikle daha etkileyici, dikkat çekici ve durup tekrar bakma isteği uyandıran görsel materyallere dönüşmüşlerdir.

10. SONUÇ

İçinde bulunduğumuz dönemde hızla akmakta olan günlük hayatta insanlar öğrenmek istedikleri hemen her şeyi oturup okumak ya da duymak yerine doğrudan görmek istemektedirler. Dolayısıyla görsel sisteme sahip olan araç-gereç ya da materyallere fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Sokakta yürürken hafta sonu hangi filmin sinemaya geleceğini billboardlardaki film afişlerinden ya da hangi markete hangi ürünün geleceğini ilan panolarındaki reklam afişlerinden görmeyi tercih etmektedirler. Herhangi bir aracıya veya gereksiz ayrıntılara takılıp kalarak zaman kaybetmek istememekte, verilmek istenen iletiyi doğrudan görseller üzerinden öğrenmek istemektedirler. Ortaya çıkan bu durum günlük hayatı kolaylaştıran ve insanların sıklıkla ihtiyaç duyduğu belirli bir görsel düzene sahip iletişim araç-gereç ve materyallerinin tasarımını ve sunumunu mecburi kılmaktadır.

Bilişim çağında afiş tasarımları ve bu tasarımlarda kullanılan dijital fotoğraflar, kitle iletişiminin en etkili araçlarındandır. Dolayısıyla insanlarla iletişime geçme aşamasında taşıdığı güçlü görsel sistem sayesinde tasarımcılar ve üreticiler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Günlük hayatta insanların dikkatlerini çekebilecek, onları etkileyip, belirlenen amaç doğrultusunda harekete geçirebilecek tarzındaki dijital fotoğraflarla tasarlanan bilişim çağı afiş tasarımları ağsal yapının gelişimiyle sanal dünyada da insanları etkileyebilme kabiliyetine ulaşmıştır. Bilişim çağının bilgi süreçlerini (bilginin üretimi, işlenmesi, sınıflandırılması, depolanması, iletilmesi, kullanılması ve diğer bilgi kümeleriyle örgütlendirilmesi) görsel bir sistem üzerinden en kısa sürede, doğrudan ve en etkili şekilde kitlelere aktaran afiş tasarımları bunu dijital fotoğrafın gücünü kullanarak yapmaktadır. Dijital fotoğrafların üretimi, afiş tasarımlarında kullanılması ve fiziki ya da sanal dünyada sunulması, bilişim çağındaki teknolojik gelişmeler sayesinde çok kısa sürede olup bitmektedir. Bu durum bizlere afiş

tasarımlarında kullanılan fotoğrafların insanlar üzerindeki görsel gücünün geçmiş dönemlerde olduğu gibi bilişim çağında da dijital ortamda etkisini sürdürdüğünü göstermektedir.

KAYNAKÇA

Akbaş, Faruk, Gökhan Korkmazgil, (2010). *Dijital Dünyada Fotoğraf-Dijital Fotoğrafın Temelleri*. İstanbul: Say Yayınları.

Becer, Emre, (2013). *İletişim Ve Grafik Tasarım*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Doğan, Ahmet, (2013). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Eroğlu, Özkan, (2013). *Plastik Sanatlar Sözlüğü*, İstanbul: Tekhne Yayınları.

Işık, Deniz, (2010). *Görsel İletişim Aracı Olarak Afiş Tasarımı: 2009 Yerel Seçimlerinde İzmir Büyükşehir Belediye Başkan Adaylarının Afiş Tasarımlarının Göstergibilimsel Çözümlemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İşlek, Nilay, (2009). *Görsel Kültür ve Toplumsal Bellek Bağlamında Sayısal Fotoğraf Estetiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. İzmir.

Taşören, Ali, T., (2010). *Afiş Sanatının 12-15 Yaş Grubunun Sanatsal Gelişimine Katkıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Tepecik, Adnan, (2002). *Grafik Sanatlar-Tarih-Tasarım-Teknoloji*. Ankara: Detay Yayınları.

Ürper, Osman, (2012). *Dijital Teknoloji Çağında Reklam Fotoğrafçılığı*. İstanbul: Say Yayınları.

Yigin, Turan, (2011). *Çağdaş Grafik Tasarımda Fotoğrafın İletişimsel Konumu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Yalçın, İbrahim, (2015). *Teknoloji Çağının Gerekleri Çerçevesinde Fotoğraf Sanatının Görsel Anlatım Ögesi Olarak Afiş Tasarım Çalışmalarında Kullanılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Samsun

Yalçın, İbrahim; Tarık Yazar, (2018). *Fotoğraf Sanatının Afiş Tasarım Çalışmalarında Kullanımı*. Güzel Sanatlarda Akademik Araştırmalar. Ed., H. B. Akdeniz. ISBN: 978-605-288-387-7, Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları.

Yazar, Tarık; İbrahim Yalçın, (2018). *Dijital Teknoloji Ve Fotoğraf*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt.11, Sayı 60.

Yaykın, Murat, (2010). *Sanat, Teknoloji, Bilim ve Fotoğraf*. İstanbul: Kalkedon Yayınları

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://sozluk.gov.tr/>, (14 Nisan 2020).

<https://sozluk.gov.tr/>, (17 Nisan 2020).

<http://kafeinsiz.com/wp-content/uploads/2014/08/recolored-photos-dancing-with-costica-jane-long-51.jpg>, (17 Nisan 2020).

<http://kafeinsiz.com/wp-content/uploads/2014/08/recolored-photos-dancing-with-costica-jane-long-3-1.jpg>, (17 Nisan 2020).

<http://magazine.artland.com/wp-content/uploads/2020/01/Camera-Obscura-1024x609.jpg>, (18 Nisan 2020).

http://c.wallhere.com/photos/10/44/New_York_City_USA_Times_Square_city_urban_building_skyscraper_long_exposure-1152791.jpg, (19 Nisan 2020).

- http://pbs.twimg.com/tweet_video_thumb/C8GKPOwW4AAAnSoQ.jpg, (19 Nisan 2020).
- <http://bantmag.com/wp-content/uploads/2017/04/canes.jpg>, (19 Nisan 2020).
- <http://tocka.com.mk/images/gallery/gallery-images/big/1315/gal49956494.jpg>, (21 Nisan 2020).
- <http://bigumigu.com/wp-content/uploads/2016/08/147512847257c6b40bc4d325.08408407.jpg>, (21 Nisan 2020).
- <http://pbs.twimg.com/media/CrLYirSW8AAwVRo.jpg>, (21 Nisan 2020).
- <http://piximus.net/media2/43364/guy-turns-random-peoples-photos-into-awesome-movie-posters-6.jpg>, (21 Nisan 2020).
- <https://onedio.com/haber/siyah-beyaz-fotograflarin-gunumuze-uyarlanisi-378025> (20 Mayıs 2020).
- <https://www.barisozkok.com/camera-obscura/> (20 Mayıs 2020).
- <https://www.99images.com/wallpapers/travel-world/times-square-android-iphone-desktop-hd-backgrounds-wallpapers-1080p-4k-4oa0/429046> (20 Mayıs 2020).